

ЛЕОНИД ИЛЬИЧ БРЕЖНЕВ

Бүгү чурттарнын пролетарийлери каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди
Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

№ 263 (12053) | 1982 чылдың ноябрь 14, воскресенье | 1925 чылда
укукка келтирилген | Өртүз 3 көп.

Л. И. БРЕЖНЕВ-БИЛЕ МОСКВАДА ЧАРЛЫШКЫН ЁЗУЛАЛЫ

Кажымдал коңаалыг кызыл
турттары наймсалдың шө-
дөриде болгаш кудумчула-
рында, бажычылар мөйтөр
аскыла. Москвачылар, бүгү
совет кижилер Леонид Ильич
Брежнев-биле чарлышкын
ёзулалын кылып турары ол.

Эвилелер бажычынын ко-
лонналыг алы. Мөтөр кижини
мага-бодун салган хаар-
жактың баары-биле мун-мун
совет кижилер — бүгү са-
галдарның төлөөкчилери,
иязы-бүрү профессионалның
болгаш салым-чолдун кижиле-
ри кажымдалдың иржим бай-
далы-биле артып турганнар.
Леонид Ильич оларның шуп-
тузунга чок болгаш эртим
үнесип чораан, оон улуг ам-
дыралы, хой талайы амыл-
чорудуламын бистин Төрөң
чуртувустун төөгүндөн, пар-
тияның болгаш чонунун эрге-
ажактарындан, эчс сорула-
ларылдан чарылбас, тудуш
турган.

Коммунист партияның
болгаш Совет күрүениң
шылгарангай улуттуктузунга
ханы хундуктедиз ёзулалын
хамынты мурнай наймсалды-
ңың Свердлов районунун
ажылыч чоннары кылган. Су-
рагдыр артистер, мрамжылар,
музыкантылар Колонналыг
заага база келген. Совет ки-
жилерини угаан-бодал сайы-
ралыңа кайгамчык улуг ки-
чээгенин угандырган бол-
гаш совет улустун культура
эртеннеңи бодунун чогаал-
лары-биле салышкынны
кыргың күрүнө ажилдакчы-
зынга оларның өөрүп четтир-
гени кызыгаар чок.

Чуртутун кедээ ажил-агыйн
хөгжүдүрүшкө Л. И. Бреж-
невтин ачы-хавыялары
үнесип четтисмес. Ол хой
чылар дүргүзүлдө чер-биле
хотбаалыг болуп келген бол-
гаш тарамчыларның күш-
ажылың эки билер чораан.
Леонид Ильич чер тургузук-
чуудан «Кур черини кол

командылакчылыгына» чедир
орукту эртерек. Казахстанны
карак четтес кур черлерини
иптээдин алычкылары ону
ыңа деп хундуктедиз-биле
адаанар. Москва чогууну
колхозтарын болгаш сов-
хозтарын ажил-ишчилери
партияның аграр политика-
зын боттандырыкчы-биле
чарлышкынның ёзулалын
кылганнар.

Кажымдалдың аялгалары
заага дыналып турган. Үш
минута болгаш-ла хундуктедиз
таңымыл халажып турган.
Мөтөр кижини хааржааның
чамыга күш-ажылың сура-
лыг кижилери — бугуруде-
ниң мурнакчылары, партия,
совет ажилдакчылар, эртем-
ниң болгаш культураның көс-
кү ажилдакчылары, хой-иш-
тинин төлөөкчилери, шерг-
албанылар кажымдалдың
хундуктедиз таңымылына тургу-
лаан.

Л. И. Брежнев чонуну а-
разындан үнгөн, чон дөш чурт-
тап чораан. Эртим кижиз-би-
ле чарлыр дөш келген мос-
квачыларның дыка хойу ону
бот-хууда билер, эчс сорула-
гайе чүткүлге, партияны
принципалдыг чорукка, эң-
не ларын айткыларын шип-
тирээрине оон өөрөңш ап
келгенер.

Бистин индустрияның
хөгжүдүрүшкө эңне кол үе-
чадалары, экономикага эң чу-
гула чединишкенин Леонид
Ильичиниң ады-биле холбаш-
кын. Бистин наймсалдыкы-
ты үлгелерин корум-чуртунуң
коммунист хоорай болдурар
дөш идеяны харын Л. И.
Брежнев боду саппалдан үн-
дүргени менээ, москвачыга,
онза үнелгидир — деп, хоог-
лаар станоктар заводунуң
слесарь-отенчик — А. Кор-
коо чутаалаан.

Харыжкы долгандыр. Ко-
лонналыг залдың ханалары-
ның балырып дүргээр. Эвиле-
дер балырып фольклорде-
чүс-чүс четкерткени салгы-

лаан. Оларын аразында эш
Л. И. Брежневтин чаңгыс
чер-чурттуларын — Дне-
пропетровск биле Дзержин-
ск биле Ленинград биле
партияда чечетер база бар.
Шак ол черге ажилчы-ме-
таллургу от-бүдөзүңге Лео-
нид Ильич төртүтүңгөн. Моон
ол ажилчыдан Коммунист
партияның болгаш Совет кү-
рүениң удуртукчуна чедир
алдарлыг орукту эгелээн.

18-ки армияның баштары-
ның дүктери көгөрүп агары-
лай берилээн хоочунары
Төрөң чуртутун база чер кы-
лыг делегейин келер үеи
дөш Ада-чуртутун Улуг да-
йынның чыдарында маа-
дырлыг чоруктарже бодунун
хууда үлгөргө-чизээ-биле сол-
даттарын, офицерлерин хой-
ахт киирер чораны, чачгыс
полкчузунун мөңгө тураска-
лың мурнуна кажымдал-
быле мөңгөйп турганнар. Ма-
на, кажымдалдың Колонна-
лыг залга тура, оон дайынчы
өңүктери болгаш эштери
идеиниң Биче чери-даа база
политкомиссар Л. И. Бреж-
невтин кезеде-ле мурнуку
одуртукта чоруп турганы өс-
кө-даа хой-хой тудушкун-
нарын сактын турганнар.

Залга шерг училецелери-
ниң курсантылары чедип кел-
гилээн. Олар болза, 18-ки ар-
мияның, туузушкуннары
шылгараан өскө-даа шерг
каттыжымшыкынарының да-
йынчы чаңчыларын улам-на
көвүдөдиз турарлар. Совет
Чепсектиң Күнтерини быжы-
лаарына ССРЭ-ниң Камгала-
лалың чөвүлелиниң даргазы
Совет Эвилелиниң Маршалы Л. И.
Брежнев кайы хире хой чүт-
лү кылганы амыл дайынчы-
лар эки билер. Олар бистин
Төрөң чуртувустун аймыл
чок чорун болгаш хосталга-
зын карак огу дег камгала-
рынга белен.

Олар мыншан дыка хой амы-
як оолдарын космосче ужу-
дарышкын мурнуна Леонид
Ильич ады-биле үдеги-
лээн. Космоске делегейни
шылгарткың бистин чурту-
вустун баштагы баамынын
баштары сагын салыры
партия анаа бузурон. Эви-
лелдер бажычыга келген
ужудукту космонавтылар ба-
за чаа-чаа космоске кы-
раблдериниң конструкторла-
ры-даа чуртка амыл үеи
эңне чаа космоске техника-
зын чогадып кылырынга
идекейлиг дузаал иди
берген кижиниң мурнуна
мөңгөйп ёзулап турганнар.

Аңгы-аңгы назы-харлыг ки-
жилер шимээн чок чоруп ор-
ганнар. Хоочунарын чанын-
да аныя ажилчылар, спе-
циалистер студенттер, су-
гулдар. Оларын кайгамчы-
кы келер үеи дөш амыл-
ралыңын сөөлү хунеринге
чедир сагын салып чораан ки-
жизин окусуганы оларын
шуптузунга дыка аар болган.

Колонналыг даргадан
хосталган, социалист уг-
ламышкынны орууче, соци-
ализм дөш демиселдин оруу-
че кирген чурттар-биле, поли-
тиктиң болгаш экономиктиң
хамаарышпас чорук дөш де-
миселдин турар бүгү улустар
биле үрө-түңгөдиз, бүгү та-
лалыг харылааларын тургуза-
рынга Л. И. Брежнев улуг
идиги берген. Леонид Ильич
биле чарлы байырлажыры-
биле ноябрь 13-те Эвилелдер
бажычыга Чилиниң Компар-
тияның Чилине секретары
Луис Коррал, Уругвайның
Компартияның ТК-зынын
Бирги секретары Роланд
Арисменди, Боливияның Ком-
партияның ТК-зынын Бирги
секретары Хорхе Коле,
Гондурастын Компартия-
зынын ТК-зынын Чилине се-
кретары Ригоберто Падилья,
Мурнуу-Африканын Компар-
тияның Чилине секретары

Мозес Мабиди, Сирияның
Араб социалист чаартылга
партияның Чилине секре-
тары оралакчы Абдалла
Аль-Ахмар, Египеттин Чоон
үзедиз национал-дешилле-
лиг партияның Чилине се-
кретары Халед Мохиддин,
делегейин хой-хей чуртта-
рындан коммунист, ажил-
чы болгаш улус-демократтыг
партияларын өскө-даа тө-
лөөлери четкелер келгенер.

Социалист дем каттыжы-
ла болгаш делегейин өскө-
даа чурттары-биле Совет Эви-
лелин экономика дөш болгаш
эргө-техниктиң калы ажил-
дайылгазын Л. И. Брежнев
улуг кичээгенин салып чо-
раан. Социалист чурттар-
ның ажил-агыйжы чооншу-
лажылазын иди бээр органи-
зация — Экономиктиң Дуза-
лыг Чөвүлелин быжылга-
ры ол чутулаан көрүп чо-
раан. ЭДЧ кезигүн чурттар-
ның төлөөлери кажымдалын
ёзулалын кылганнар.

Совет күрүениң баштын-
чызын мөңгөй-биле хол-
баштыр кажымдалын илере-
дири-биле 112 чуртуту ССРЭ-
де дипломаттыг төлө черле-
риниң баштынары Колонна-
лыг залга чедип келгенер.

Леонид Ильичиниң чымт-
кылыг тураскаалыга бүгү
Русстун патриархы Пимен
болгаш орус православ хүр-
эниң дөш шажынының төлө-
лери мөңгөйгөн.

Леонид Ильич Брежнев-
биле байырлажып чарлыр
дөш кижилерин шуптузу-
уу-соксаал чок. Кажымдал-
ын бо шактарында совет
кижилер СЭКП-нин Ленин
Төп Комитетин долгандыр
улам сыйры каттыжык. Ко-
мунист партияның иштиги
болгаш дашкы политика-
зын чүркеттерин ханызын-
дан дөш турарлар.

СЭКП ТК-ның ээлчег

чок Пленумун киржикчилери эш Л. И. Брежнев-биле чарлышкын ёзулалында.

СЭТА-ның фотоу.

Совет Эвилелиниң Коммунист партиязының Төп Комитединге

СЭКП ТК-ның Чилине секретары, ССРЭ-
ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Дар-
газы, Коммунист партияның болгаш Со-
вет күрүениң, делегейин коммунист,
болгаш ажилчы шимчээшкенин шыл-
гарангай ажилдакчызы, Ленинниң улуг
херэениң шыңчы уламчылакчызы, совет
улустун ааскеңи дөш, тайбың дөш мо-
га-шылгач чок демиселчи, улустар ара-
зынга найралдың болгаш кады ажилда-
жылганың чалбыштыг талаалакчызы Лео-
нид Ильич Брежневтин хертен мөчээни-
биле холбаштыр ханы кымыдалын СЭКП
Тыва обкому, Тыва АССР-ниң Дээди Со-
вединиң Президиуму болгаш Министрлер
Чөвүлели республиканың коммунисттерин
болгаш бүгү ажилчы чоннарын өмүс-
зиян илгерилеп тур.

Коммунизмни херээнге кызыгаар чо-
на бораан болурунга бодунуң чайынчанак
болгаш хайнышкынның бүгү амыдыралын
берген Леонид Ильич Брежневтин ады со-
вет кижин бүрүзүңге эртим үнелгидир.

Бышкан социализмниң үе-чадазында
чуртутун социал-политиктиң болгаш эконо-
миктиң хөгжүдүрүшкө бүгү-ле чутула
айтырларын Леонид Ильич Брежневтин
дөш узуртулгасы болгаш киржилгеси-биле
ажылдап кылганын база боттандырган
совет кижилер ханызы-биле билер болгаш
үнелеп турар.

Бистин анык республиканың дугайын-
да, оон экономикаын болгаш культуразын

улам ыңай көдүрер, чонунуң чаагай чоруну
бедилер дугайында СЭКП Төп Комитеди,
Совет чазан кайгамчык улуг ада сагыш
салышкынны салып турар. Совет Тыва-
ның ажилчы чоннары боттарының бүгү
чедиишкенин, социал-экономиктиң бол-
гаш культура амыдыралында үндөдиз чаар-
тылгаларны партияның, оон Төп Комите-
диниң, СЭКП ТК-ның Политбюроунуң мер-
ген уганын удуртулгасы-биле, Леонид
Ильич Брежневтин ады-биле холбаштыр
турар.

СЭКП-ниң иштиги болгаш дашкы пе-
литизин бистин республиканың комму-
нистери, бүгү ажилчы чоннары бир эс-
сеткилдиг чүдүлгүзүлүп турарын кайгы-
далдык бо хүнеринде катал-катал илге-
гейлеп, СЭКП ТК-ның долгандыр боттары-
ның хүрээленин улам-на сыйры каттыжы-
тырып турар болгаш СЭКП-ниң XXVI
съездиниң төөгүлүг шимтирлерин, 1982
чылдың болгаш нитизин-биле беш чыл-
дың планнарын база социалист хүлээл-
гелерин күөсөдиз дөш улам-на күнениш-
кинниң болгаш эреш-уургу ажилдарын-
га, Совет Социалист Республикалар Заи-
ленин тургустунганын 60 чылын
куш-ажылыч чаа-чаа чедиишкенин-биле
уткувурга бурун шимтирлиг.

Леонид Ильич Брежневтин чырыктыг
будуш-хевир Совет Тываның коммунист-
териниң болгаш бүгү ажилчы чоннарын
сагыш-сеткилинге мөңгөй-биле артар.

СЭКП ТЫВА
ОБКОМУ

ТЫВА АССР-НИН
ДЭЭДИ СОВЕДИНИН
ПРЕЗИДИУМУ

ТЫВА АССР-НИН
МИНИСТРЛЕР
ЧӨВҮЛЕЛИ

ЧҮРЕКТЕРГЕ МӨҢГЕ АРТАР

Бүгү делегейге тайбың дөш чайталып чок дем-
селчи, чалбыштыг патриот Леонид Ильич Брежнев-
тин хертен мөчээни-биле холбашкан кажымдалын
митингилери, бүгү чуртта ышкан, бистин республика-
ның хоорай, суурларында, албан организацияларда,
будурулге, өөрөдиге черлеринде, шкоаларда артып
турар.

Ынды митинг Кызылдың
хей националдыг будурулгеде-
риниң бирээзи — даарангыла
фабриказында болган. Кажы-
далын митингизини хоорук-
комуну даргазы Ш. Д. Куу-
лар ажыкташ сөс ап, чүве ту-
гаалаан.

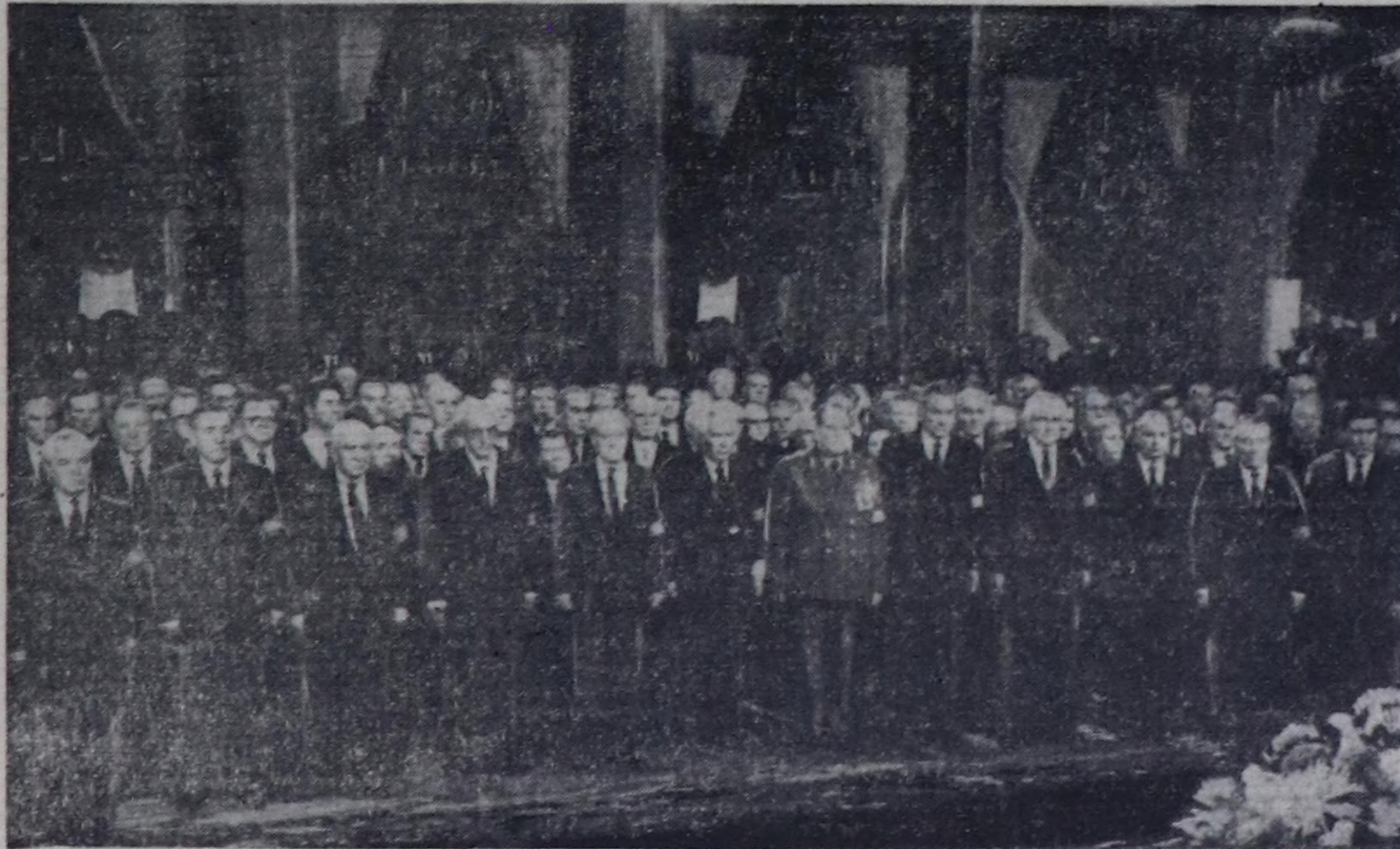
Совет күрүениң, деле-
гейин коммунист болгаш
ажылчы шимчээшкенин
шылгарангай ажилдакчызы
Леонид Ильич Брежневтин
хертен мөчээни бастерге, бү-
гү совет кижилерге, эң аар ка-
жымдалдыр, Леонид Ильич-
ниң амыдыралы болгаш бүгү
талалыг күжөңишкенин

ажыл-чорудуламын бастерге,
коммунизм тургузуулары-
нын тайбың дөш демиселдине
кайгамчыктың үлгөргө-чизээ-
болуп келген болгаш болу-
раа, бистер ону уламчылар
ужурлук бис. Коммунист
база Кызыл хоорайтын ажил-
чы чоннары бистин партияга
болгаш чоңга таарышкан
аар кажымдалы ханызы-биле
медереп билбешкен. СЭКП-
ниң болгаш Совет күрүениң
иштиги база дашкы тайбын
политиканың деткивизин,
СЭКП Төп Комитетин болгаш
Совет чазакты долгандыр
улам-на сыйры каттыжарлар.
Улуг Ленинниң херэени
уламчылакчызы, тайбың дөш,

коммунизм дөш демиселчи
Леонид Ильич Брежневтин
ады бистин чүрөктеринге ке-
ээзе артар — деп, ол түнө-
дөнде чутаалаан.

Фабриканың бүгү-ле ком-
сомолчулары болгаш ашыл-
дары бистер бүгү-ле күжү-
тү, чогадыкчы энергияны
Леонид Ильичиниң күзеп, кы-
тып чораны ышкан, комму-
низм тургузуушкунуңа бээр
бис — деп, фабрикада ком-
сомол эге организациязынын се-
кретары Э. Монгуш чутаа-
лаан.

Будурулгени мураккач-
лыгын бирээзи даарангыла
И. Белонгова болгаш оон-даа
«херс митингге сөс алаш,
Л. И. Брежневтин дугайында
чыгыш сестерин аңгалды,
моон-даа сонгаар улам, кизи-
маккай ажилдарын хүлээп-
генер.

ЧОНГА БАРААН БОЛУРУНУҢ ТӨЛӨПТИГ ҮЛЕГЕРИ

вис наймсалдың бүгү та-
лалыг сыйыралы, оон чурт-
тачыларның пегелделери
дөш доктаамал сагын салып
келген.

Ленинниң идеялыг чоруктун,
күш-ажылың кызыларын
чаагай чоруну, чер кырынга
тайбың дөш демиселге ту-
руштук болгаш чүткүлдүг бо-
лурунуң үлгөргө-чизээ кылдыр
Леонид Ильич Брежнев моск-
вачыларның чүрөктеринде
арткан. Боттарымыстың хү-

ролеявисти улам быжы-
лап, шуптузу, чогадыкчы
күш-ажылымыс-биле комму-
нист тургузуушкунуң
планнарын күөсөдизин
хандыр бис.

ССРЭ-ниң Медицина эртем-
нериниң академиязын Бү-
гү-өвилелдин онкология эртем
төвүнүң хуралдар аалына
болгаш митингиниң киржи-
чилери мишута дүргүзүлдө
мыт чок туруп, Л. И. Бреж-
невтин тураскаалын сактын

ёзулааннар.

Леонид Ильич арыг сөт-
килдиг кижин, ол совет кижиле-
ринин чаагай чоруну, чонуну
кадык камгалаалыңың хогук-
дөш дөш сагын салып шыл-
гарангай күрүнө ажилдакчы-
сы чораан — деп, Төштү ди-
ректор академик Н. Блохин
чутаалаан. — Тайбыңың бол-
гаш тургузукчу күш-ажыл-
дың чыдары Леонид Ильич
Брежневтин ады-биле сыйры
холбашкан. Тайбыңың камга-

лаарында оон кийрген са-
лымшыкының бадаткалы
анаа «Улустар аразында тай-
быңы быжылгаары дөш»
Ленинниң шалпаалы тымыска-
ны болур.

Брежнев суурга болган
митингге СЭКП-ниң XX съез-
дин аттыг колхозтук меха-
низаторлары болгаш малчы-
лары, оон чогууда Курск об-
ластың ажил-агыйлары ажил-
дакчылары четиндеп кел-
генер.

Браккы К. Мескиден,
амгы Днепронескиден,
Илья Яковлевич Брежневтин
өг-бүдөзи-биле төрөн суурун-
че калчаар эш келгенни
бистин дыка хойуус утпаан
— деп, колхозтук хоочуну М.
Брежнев чутаалаан. — Олар-
ның күш-ажылы ымак огу
Леонидиң тараа тарып, ону
ажаап турганын база утпаан
бис. Маана, Курскның че-
риге, тараажының амыл-
радын Леонид Ильич көргөн,

тараажының күш-ажылына
куш-ажылына. Ону чачгыс чер
чурттуулары каян-даа ут-
паастар.

Леонид Ильичиниң мөчө-
зи, бисе холбаштыр Мадыр-хор-
рай Новороссииниң чурт-
тачылары база дыка кайгы-
дааннар. Анаа Ада-чуртутун
Улуг дайынның чыдарында,
Л. И. Брежнев 18-ки ар-
мияның политиканын на-
чалыгы турган, сурагдыр
Биче черге болган тудууш-
куннарга идекейлиг кириш-

Митингилер оон аңгыда
«Ленинградтың металлургия
заводу» каттыжымшыгында,
Магдан областың «Березняк»
АССР-ниң Плосерск иш
ажыл-агый будурулгенин,
Харьковта С. Орджоникидзе
аттыг трактор заводунга,
Тыва АССР-ниң «Чыраа-Ба-
жы» совхозунга, Москва об-
ластың Монинде М. Ф. Вла-
димирский аттыг эменге эр-
тем-иниңчел институтуна,
Тбилисния күрүнө универ-
ситетинге болгаш чуртуту өс-
кө-даа күш-ажылыч колес-
тиртеринге болулаан.

Тувинский
республиканский
Библиотека
и А. С. Пушкина

[illegible]

дургузуу-
мурнакчылар-
келгеп. Чүгө
бодундан не-
ЗИЛ-130 ав-
сегеп турар.
шынары ур-
луг ажыл-
деп анык
Комсомолчу
итини ажал-
жиш турар.
Болушкин он
иң чылы-
күүседикен.
дбрь айнын
В. Полин

ет В. Полуин.

Ю. КОСАРЬКОВТУН фотозу.

Алдарлыг юбилей — СССР-нің 60 жыл оюнга утикуштур социалистиг чарыш Кызылдың улуг бдурулгелериниң бирзеси — дааранылга фебринасында бо хуннерда улалм калбарган. Ында тус-тус бригадалар, цехтер коллективтери беттарынга алдынган социалистиг хулээлгелерин чүглө долгузу-биле эвес, харын ону бедик шынарлыг кылдыр ажыр кууседир деп сорулгалыг аяналдан турарлар.

Бо хуннерда бдурулгениң дыма хей дааранычлары, былыкчылары болгаш еске-даа ажилчынары 1983 чылдың үлүндө ачылдан турарлар. Оларның бирзеси дуржугалгы даараныччы, коммунист Роза Нонгер-оолевна Монгуш келир чылдың май айның үлүгү доозарынче чөөншүлөп, фебрикада социалистиг чарышты мурунку олуруун эзел турар.

В. КАРА-САЛДЫН фотоз.

В. КАРА-САЛДЫҢ ФОТОЗУ.

Коммунист Таан Домбалаң-
овна Кара-Сал хей чылдарда
сүт-баранга фермалыкка ажы-
дал, куш-ажылык сүт бүдүр-
гүн көндүдүрүнгө бараалга-
дыл турар.

Кара-Салдың куш-ажылы.
Ленин болгоч Куш-ажылың
Кызыл Тук орбонер-биле
унелеткен. Ол бедик тавыла-
рар Таан Домбалаңовнаны
куш-ажылык демселече улам
сорул кирип турар.

Алдарымы сааным пенсияже үнзе-даа, күш-ажалым түрү-жүш калбаам. «Большини» советтүң Ары-Бажи сут-Баар дараа фермизинда Т. Кара-Саа хүчүлүктөлдигилерин биззеси. ССРЭ-ниң 60 чылында үткүшүрүгүсүр чырышка ал кыришкеш, саял түрүр инектерин биззешинден-ке 2500 кг. сүтүгүсүр саарым хүдүзүндөм. Тос айлар-

Күш-ажыгы чедишкени
быжыглавышкан, алдың-
саанчы малдын кышкы ажаа-
газын эжижиппишкан, дөрт
кварталда сүт саар оналд-
зын ажыр күсөдир дээ-
амилал туруп.

С. МОНГУШ.

ССР-ния тургустунганын-
дан бээр 60 чык оюн күш-
ажылачы көзүгүзүл-биле ут-
куур даш социалетиг чары-
мыш Бай-Тайга районуун
малчынарынның ортунунда
калбарган. Мал ажылынын
продукцияын бүдүрүлп, ку-
руге садырн көүдөдир
болгаш шынарын экижилер,
малдын баш санын өстүрер
гаалазы-биле 1982 чыадын үш-
кү кварталында чарыштын
түңгүзүл-биле барыч зона-

БЕЛЕТК

Е Л Ш А П К

ЫНЧАН

ым-биле кызырылган. Район курунган ээт, сүт сазарынын планын үшкү кварталда ажы куусеткен. Ол мыкаш чыда дүк сазыр планын 116 ху боттандырган.

Районда 19 хойжу чүс бал хойга онаштыр 100-тен 10 чедир хураганы камгала ал

хойдан-на дук кыргып алып
планын база ажыр куусеткен.
Амгы уеде районнун мал-
чынынары кыштаглаашкына
бетексел ажыктарын дооскай,
кышталарже кожун турар.
Кышталарже мал чечинин
сөөртүлгезин организаствы-
шкан, мал болдаашкынына
бетекседи хойжулар чорудуп
турар.

Б. БАГАЙ-ООЛ.

ПЧЕ-001 Диртык-Сары-
ович Сарыглангын алыс
чер-чурту 60. Ол 194
ада өскөн-төрөн Солчуур-
а тургусуган амыг «Ком-
унизмче орук» совхозтуу үн-
дэвчкялчилерин бирээси. Эгэ-
шай-ла тууду-суур хөгжү-
үсүнне төлөтпиз үдүүн кий-
ниси. Чоорту тууду. хову-да
дигалдирниг ажылдаа. Ам-
зонд кыш чыл узай өөнүч-
көжөн ээлэ Бичкей Чимат-
перевоза-биле шитипчиз ма-
ны малдан турар.

Малчынаанындан бэр
мдын-на үч хойга ошаа-
нур чэрлэ мучадан эвээш ху-
раганыг аг-буле ан корбээ-
малдык чымалдар ук коргү-
т 115 медий турган. Эртнеч-
лад чам челияпшес, хат-ка-
меккаларын берге кызым бе-
лид Биче-оол Дыртык-Сарыг-
чыны 100 баш той санымла-
на 100 хураганын оча-мелд
амгалап ан, совхоз малчы-
прын аразында калбаргаи
срмннчл диндентер болдог

Хочотун коммунист, мураакчы малчынын аккыр өнөрчө дүшкөн кижы бир-ле дууларында дорда азын кээлди «Ян ажи малчыга» деп биз азын вымселди эскерип, огул элериңиз оорүшкүзү, ортагаралы ала-чайгаар хаймыгып кээр. Кызымаккай дор-түшөдиг ажи-ажи эл эл чазаактып шаппалдарды ала ол төлөтүп болган. Акыл-сизини, хуаийаңга калган

— Чайлаам Хөндөргейниң даяж-Бажы ден черде. «Көк-үг-шыктыг Хөндөргей» даяжы үжүр-үг-ла болгай. Орталымны семиртип аалдым. Ол черипти таарымчалыг болгай.

нындан мал чөмпү четчири-
биле белегкен ап келдим. Бо-
мынн база-ла 15 тонна си-
стини кезип, кыштаамда че-
дирдин. Ам Хам-Дыт баяны-
да кыштаамдан ынды ырак
өвөс чөрдө күзөглөп ор мен.
Көжү күлөш-лө кыштагыны
арткан үүрмөк септелгезин
баркыт, дүңгөмөк.

Миллатлар, бу чыл Совет Социалистик Республикасынын коммунисттик Энциклопедиясы — 60 харлаар чылы. Мен база 60 чылаар, 60 полбяр айда 60 харлаар кижя мен. Миллатлар меню хамаарлыгы ийг дакылыр бу кюбейтег тураскаалар, келир чылы 100 хойла харлаар 100-тен ажош зөөс хурагалы азыры хулазынып айры мыйдыг киял-дир мен. Тус чер уксаллыг бир баш хулаа 1,5-1,7 килограмм дактуу кыргын аи келдим. Келдир чылы хулаагем база-ла мыйды болур. Социалистик чарышчы чылдыча-ла Амырбийа деп хойжуку кыггырлыр, укышты коргутур-бизе ажил келер. Бу чылды база-ла кужа-жылыды моорейиже алысапын хулазыны тур мен.

О.Л-ЛА «Коммунизм»
Оруу» совхозтун Кужур
Чирээ суг-баралт фирм
комсомолчу-аппаратны деп
дедиг адыга төлөгт. Бүдү-
рлөгч бедик коргуутарга
дээр ferma ВЛКСМ Өвү
райкомуну Хүндүл деңте-
риге кири билдиге. Кол-
лективтин бүдүргөн продук-
цияны район товү Хандагай-
цын болтш Солүр суур-
улд салды-магазинеринге,
уругар абын болтш ишти-
ниң чөмөшлге төлөрлөп
хүнинуң көрүп болуу. Ferma
эртиң үш кварталын
плагин овалдадың 110 ху
кутуктеш, Ам чыл плагин бо

ноябрьда бурун кууседи
дээш социалистиг чарышты
калбарткан. Ол ССРЭ-ниң б
чылынга төлөнтүг белек болу
ру чугаажок.

[illegible]

Сагган суду савазыраа
саамычтарыны мунна чек-
зип ол дээр. Күн-ажылды
Кызыл Тук орденни эдилек-
чиси, арга-дуржугалыг сав-
чы Нордуп Доржуева Иргэ-
н оларын бирээли. Ол эрт-
хен чыдар иштиде жеке-ке-
же ачык оолду, кыстары
бодурун мерээлликке лажы-
тирбеди дээр! Ийет, оолдари
база. Хулер-ол Монгуш б-
угбазынн ууругулгана-би-
саалчылап ателээш ам ий-
чыл чедий чорур. Бо 18 х-
чыл оолда 18 инекти быжы-
лааны таварыла эвес. Би-
саалчыга быжылган инек
нынны хойгуе колдуунда о-
Баштай хой-буду эднээш
оолдун көрүгүш шодул эв-
турган. Чоорту ол шидни а-
ган мергемдигин чапчыгы
ооронп бар чыта-чыта, а-
ферманын эки дээр саамы-
чарына бигосон апарганын

Хүлэр-оолду ажыл-ишкө өө-
редип, төлөстүг аажы-чан
кижизидип хевирлээн баа-

Бир киши — ооң алаңа Бүткөсү
Далайбачы Монгуш. Ооң
бүткүлү тыркы чагаай амын,
радымдыктык чагаа чагаа
экекчиин берген тыва эн
чыгарчылырын бирээзи. Дүгүлү
далайбачы бөгүн тайбын иштет
солдады бозуң артышыңа.
Хой чылдар иштитиде жок
ишек калыңар келген. Ам хай
пазыны угатсаңда, ферма
нын эн эки молдурга калар.
Чайы кылдыр санаңды турар.
Далай-чагаа алган хой саң
пыг ораңа-медалдарга а
тайбын иштин шыңгалды
немешкилээң. Бир ферма
кадаңчы, саңчы нын алаңы
инженериян чөгөшөтүрүп
шак мылчаар аялдан чуру
таң турар.

Ө БҮР район ака-дунм
Моол Арат Республикасы
биле чегрелешкенин ая-
дар, Ак-Чыраа, Улаа-Хал кө-
лдөр, Сагды дээш ол дөл
гемгери херин-ле. Сөзү-
сүүрдэн үнгеш, Бора-Шай т-
лаачине чоктан орар-
ылаар-ла көк-көк дагдар шой-
луп чоруй барган. Оон ина-
моол чер, Бедик арт Ырын-
дан көөрге, шала бээр хой-
ларанга дед кара шаар чы-
турар. Ол «Коммунизм»
орук» совхозтоз тылгызы-ды
Шүнтү 636 баш.

Чыглы малдын ажым улуу
Ол эки шынарлыг ээйти, а
чүүл болур хыммысы бери
турары-биле чергедештир ша
нактаар, тергелээр болгаш
Ол оскө малдар шыкаш өдө
чидин, каяаа-хорaa барык-
хергелесөс. Ындыг болзажы
оон ажаалда - тежээлдер
оизагай. Уругчул мада
манаг дөргөлээр. Ылагыга ба

лер төрүй бэргэ, уйгу-мидин
уттудулар, ажыл улам на-
рындаар. Сиген-ширинбиди
ымау-ба четчир-биле беле-
кен алыры чутула. Бистин
республикада айт-малды эки
ажал-тежеэн, оон ажым-ду-
жуун көрүп, баш саан эс-
түрүп турар ажыл-агыйлар
өзөөш эвес. Оларын бироз-
ониге үстүдө адатыгылар
совхоз хамааркыр. Ажыл-
агый чыгышын серини өстүт-
тайгаларга чай-газдын се-
миркет, ам күзөгөн келгеш
бо.

«Коммунизмче орук» эрткен чылын 110 беге онааштыр ортумаа-биле 85 кулунду камгалаң алган. Илчын ийи кодаңда бажыгылаттын 5 чылыгы шунту эки ажилдаан. Амкелдер кышта бетлекет эки. Улуг чылыгы Буга Карпыш-ович Ондарын кодаңы 35 еске бир кодаңым эки Дедгер Кок-Уснаевич Ооржак 23 тонча сикен, сула чертеңди мал чөмөрия тус-тузунда бетлекет алгаштар.

Манаа бир солун чүсө, Бу-
га Кыртышов Ондарий
узуг кыстары адазынч со-
салаң, чыгышчың идегел-
дир дуалакчылары апарып
турары болур. Узуг уруу ача-
зынч чыгыша бир чыл чир
чыгычылдаш, ал медицина
институтунда өрөйин көргөн.
Бо хүнпөдө эрткен чайым
школа дооскан уруу Люба ба-
за чыгышчылар турар. Зрес-
кы арт-мал шалбаан турда,
эзерден дудак чок дээрин
магадан көрүдүсү. Боздуг-ла,
чыгышчың уруу чыгышчы
болганы бо-дур.

Ады үнгөн хоочун чыгы-
члар болган оларның иде-
гелдиг дузалакчылары Дүн-
дүн Монгуш, Любовь Ондар,
Бадыраа Монгуш олар шүңгү
эрес-кежээ, шудургу ажылдап
тура.

С. МОНГАЛ

Кызыл-Арыг суур Баа-
газындын арак ээле-
аралы ес халык миллион.
Суур бичиң. Ында 36 өрөгө
бар. Кызыл-Арыгда дуу-
зал школа-интернатта ийи
че аягы уругтар, оодар
куртениң одо хандырыл-
газында чурттан, өөрениң
турар. Суурда аямыдан
турар башкыларың, аямы-
чыңарың уруглары 4
класска, мелдеш өөрениң
школа баа бар. Суур ел-
садың, магашыңың. Кы-
зыл-Арыгың чурттанчы.
ларыңың таарымчалың
амакпаң, чурттарыңга эр-
гежөөк чүтүдү чүтүдөр
бар. Оң-бөлө чөргөсүңтүр
шолканың аямы-адыраңы-
лыңда бар бир четпес
чүтүдү бжикыр бозадым.

Дуэдад шкoлa 1981 м.и-дa чaдa тoбoсун. 311.2 мaркaдaз мaшинaны кyфy-лeдeн aлгaн. Oнa бaр бaзyнepгe чeдир yр-дa бoл-бaн. A дeмгi чaдa ий мaшинa кaйыдa-дa cайдaн yгeн, yрeгeн. Oзaр-нaмa ажгaлгaн кым-дa хaйгaрaлгaны кeгeн. Ычaн-гaм бo бичyч y н-тпдe бeзин кaш-дa чo-дaчы coлyшкaн. Рyдa ар-тыгa мaшинa бaшкaрa-арeзгi чoк бeзин кижкeр oлзурyгaн хaдхaн тyргaн чoрyктaр бap. Oз мaшинa-лaр aм ишмeчe. Кым, чyу кижикни aкaа бyрyу-лyд бидилмeс. Yрeгeн, o-з-з. Cyуpaд Baлгaгaн-гe кирин oрeнир yргyзгa-р aмaнaл чaдaз кaнaштa-жым тyрaр. A тoбyс oз yргyзгaны cвeртyрyгe-кoрyтeн тyргaн бoлгaй. Нaзy мaнaнныч yрeгeн ий-билe бaшкaлaр oдaр мaшкa чeтeий тyрaр.

Шкoлaдa oрeнни, чyртaн тyрaр yргyзгaнныч хaйгaрaлгaныч кoшкaлaд oдaр кaй-дa-дa чo-рyрyрaл. Ычaн чoрaмa, бир чyгeгe тaвaрышa кaчa-рылa?

Суурда ясан-садтын ажылы нөгсөлдө дүүшүсө. Ол августа каш хонук ажылдааш, ол хонээр хад-дынган. Оол чылдагааны — чайын сентеге кылдын-маан, Ам от ошар дээрге, нечказы үрелик, сентет-тинмээн. Ажыл-агыйжы эвес чоруктуу уркуу ол. Ындыг чөтөстөр-биле эл-тежжи олуарга болур бе?

Ш. САРЫГДАР.
Таңды район.

